

ІНФОРМАЦІЙНИЙ РЕСУРС «ВИДАТНІ ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ І СВІТУ» ДЕРЖАВНОЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМ. В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА ЗНАНЬ

Становлення і розвиток суспільства знань обумовили нове розуміння ролі та місця бібліотек у інформаційному просторі як інформаційних, духовних і культурно-просвітницьких центрів держави, покликаних забезпечувати вільний доступ усіх громадян до інформації, що сприяє оновленню знань, підвищенню кваліфікації, опануванню нових видів діяльності та безперервної самоосвіти користувачів.

Суспільство знань (англ. knowledge society) – певний етап розвитку постіндустріального суспільства, провідними характеристиками якого є перетворення знань на головний продукт діяльності, в якому найважливішими пріоритетами життєдіяльності визначають науку як сферу, що продукує нові знання, та освіту, що долучає до знань суспільство загалом і кожен людину зокрема [1, с. 4.]. Поняття «суспільство знань» увійшло до української педагогічної науки на початку ХХІ ст. у контексті розробки нової парадигми розвитку освіти. І саме бібліотеки виконують високу цивілізаційну місію, забезпечуючи потреби в інформації та знаннях, не тільки накопичених протягом історії людства, а й енциклопедичних, систематизованих, продукованих. Адже інформація в сучасному суспільстві є важливим продуктом соціальної діяльності, а ефективність її використання стає однією з головних передумов подальшого розвитку науки, зокрема вітчизняної педагогічної, що розвивається в контексті європейського освітнього простору.

Бібліотеки всіх систем і відомств, а особливо педагогічні бібліотеки, зокрема Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського (далі – ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського), на сучасному етапі стають центрами накопичення, збереження, осмислення й узагальнення інформації, а також створюють бібліографічні ресурси та беруть участь у бібліотечно-інформаційному виробництві, що забезпечує в інформаційній індустрії суспільства знань вирішення науково-дослідної, освітньої та виховної функцій.

За останні десять років в Україні відбулися значні зрушення в науково-інформаційному забезпеченні розвитку вітчизняної педагогічної науки, освіти та практики, в чому важливу і вагому роль відіграли Національна академія педагогічних наук України (далі – НАПН України) та ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, заснована у її складі наприкінці 1999 р. як всеукраїнський галузевий інформаційний центр, головною метою якого є науково-інформаційне забезпечення розвитку вітчизняної педагогічної науки, освіти та практики первинними та вторинними документами у традиційній та електронній формі, задоволення інформаційних потреб учених і практиків галузі та інших категорій користувачів, які навчаються або займаються загальною та спеціальною самоосвітньою діяльністю.

Наприкінці ХХ ст. в Україні було недостатньо системного науково-інформаційного забезпечення фахових потреб освітян вторинною продукцією, що висвітлювало б стан наукових розробок у світовій і вітчизняній педагогічній науці у сучасному бібліографознавстві.

Тому новостворена ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського як головна бібліотека освітянської галузі України формує національне галузеве книгосховище, створює міцний ресурсний фундамент всеукраїнського галузевого науково-інформаційного центру з психолого-педагогічних питань, координує та розвиває мережу освітянських книгозбірень, оптимізуючи їхню інформаційну й організаційну діяльність як сучасних інформаційно-бібліотечних центрів, вводить у практику роботи систему вторинних документів (галузевих, тематичних, науково-допоміжних і персональних бібліографічних і біобібліографічних покажчиків, інформаційних бюлетенів, тематичних списків із актуальних питань педагогіки та психології, книжкових виставок тощо як у традиційній, так і в електронній формі) для забезпечення фахових потреб освітян.

На сьогодні ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського сформувала й утвердила цілісну науково-інформаційну систему бібліографічної продукції з актуальних психолого-педагогічних питань і біобібліографії у паперовому й електронному варіантах, якою можуть користуватися читачі у національних, державних та освітянських бібліотеках України.

Зокрема, з 2001 р. започаткована підготовка біобібліографічних видань про життя та діяльність визначних педагогів України і зарубіжжя у серіях: «Видатні педагоги світу», «Академіки АПН України», «Ювіляри АПН України», в яких за 10-річчя діяльності бібліотеки вийшло понад 66 видань.

З метою популяризації творчої спадщини видатних педагогів світового значення та досліджень про них, фахівцями ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського впродовж 2001–2011 рр. підготовлено та видано сім випусків біобібліографічних покажчиків із серії «Видатні педагоги світу», присвячені: Я. Корчаку (2003 р.), А. С. Макаренку (2008 р.), В. О. Сухомлинському (2001 р., 2008 р.), К. Д. Ушинському (2010 р.), С. Ф. Русовій (2011 р.) та М. І. Пирогову (2011 р.).

Характерним для всіх випусків біобібліографічних покажчиків є те, що:

– при підготовці персональних бібліографічних видань залучалися наукові консультанти – провідні вчені НАПН України, дослідники, які зробили чималий внесок у розвиток вітчизняної педагогічної науки, зокрема: доктор педагогічних наук, професор, академік-секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України О. В. Сухомлинська; відомий макаренкознавець, академік НАПН України, доктор філософських наук, професор, директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України І. А. Зязюн; академік НАПН України, доктор психологічних наук, професор, ректор Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського О. Я. Чебикін; кандидат педагогічних наук професор, завідувач кафедри педагогіки і педагогічної майстерності Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя Є. І. Коваленко;

– розглядалися та затверджувалися структура та зміст біобібліографічних посібників на Вчених радах ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського;

– усі біобібліографічні покажчики чітко структуровані – мають по 5–7 розділів, у яких розміщені: бібліографія творів представленої особи, відомості про її життя та громадсько-освітню діяльність, тематичний перелік досліджень науковців її педагогічного доробку у контексті розвитку сучасної освіти, документи про увічнення її пам'яті, а також представлено інформацію про педагога в мережі Інтернет;

— з метою найкращого висвітлення спадщини видатних педагогів, до посібників включено бібліографічні описи їхніх праць, що вийшли впродовж зазначеного періоду за видами документів, а іноді, і за темами видань;

— посібники містять відомості про дослідження вчених, присвячені життю та педагогічній діяльності представлених діячів освіти, а також їхнім виховним методам, технологіям роботи з колективами, що виходили друком як окремими виданнями, так і статтями у наукових збірниках і періодичних виданнях на традиційних і електронних носіях;

— увесь матеріал у покажчиках подається за хронологією публікацій, а також за видами документів, які представлені у підрозділах посібників за роками видання, а в межах року — за зведеним українсько-російським алфавітом;

— до кожного з випусків біобібліографічного посібника додаються: стаття від упорядників, портрет і фотографії персоналії та ґрунтовна вступна стаття, підготовлена вченим НАПН України з науковим ступенем, у якій висвітлюється життєвий і творчий шлях визначного педагога, його погляди на процес навчання та виховання підростаючого покоління, оцінка його творчого надбання й діяльності.

— доповнює біографію видатного педагога перелік основних дат його життя та діяльності, складений за прямою хронологією;

— для більш зручного й ефективного користування кожним біобібліографічним посібником, укладачами докладно розроблявся допоміжний апарат, який дає змогу зорієнтувати користувача у досить значному обсязі бібліографічних записів. Допоміжний апарат представлено: переліком виданих раніше «Бібліографічних покажчиків», присвячених діяльності того видатного педагога, кого представляє покажчик; «Алфавітним покажчиком назв праць педагога», згрупованими за зведеним українсько-російським алфавітом, а переклади праць іноземними мовами — за латинським алфавітом; «Іменним покажчиком» авторів праць про видатного педагога.

Зауважимо, що у 4-му і 5-му випусках біобібліографічних посібників із цієї серії присутні також «Предметні покажчики», складені українською мовою за працями та публікаціями про творчість визначних педагогів;

– бібліографічний опис і скорочення слів здійснено за чинними в Україні стандартами, зокрема ДСТУ ГОСТ 7,1:2006. Коли необхідно було розкрити зміст, доповнити назву певної статті чи навести інші важливі відомості, застосовувалися квадратні дужки, і лише в окремих випадках здійснювалось анування представлених документів, скажімо, коли назва не розкривала змісту;

– джерелами пошуку матеріалів для дослідження стали каталоги та картотеки та фонди ДНПБ імені В. О. Сухомлинського, НБУВ, НПБУ, електронні каталоги державних бібліотек Росії та Білорусі, а також Інтернет-ресурси;

– зважаючи на читацьке призначення сучасних випусків біобібліографічних видань, основними принципами відбору матеріалу для бібліографування були: науковість, повнота, достовірність.

У першому і третьому випусках зазначеної серії біобібліографічних покажчиків – «*В. О. Сухомлинський : бібліографія : 1987–2000 рр.*» і «*В. О. Сухомлинський : бібліографія : 2001–2008 рр.*» – представлена бібліографія праць видатного українського педагога-гуманіста, Героя Соціалістичної Праці, Заслуженого вчителя України, академіка, члена-кореспондента АПН СРСР, кандидата педагогічних наук, директора школи, вчителя, дитячого письменника Василя Олександровича Сухомлинського (1918–1970). Усього вийшло з друку чотири присвячені йому бібліографічні покажчики: два – за радянських часів (1978 р. і 1987 р.), і два – у роки незалежності (2001 р.; 2008 р.). Усі бібліографічні видання викликали значний інтерес до особистості В. О. Сухомлинського та його педагогічних ідей як в Україні, так і за її межами й стали результатом роботи не лише фахівців ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського (упорядник – старший науковий співробітник ДНПБ України Л. М. Заліток), а й копіткої праці родини Сухомлинських (дружини – Ганни Іванівни та доньки – Ольги Василівни) з надрукованими матеріалами, багато яких знайдено шляхом глибокого бібліографічного пошуку.

Науковим редактором усіх біобібліографічних видань про В. О. Сухомлинського є кандидат історичних наук, доцент, директор ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського П. І. Рогова.

У покажчику 2001 р. налічується **1090 позицій** бібліографічних записів, а покажчик 2008 р. містить уже **1710 записів**. Кожен із них складається з 6-ти розділів, де крім творів, перекладів творів і літератури про життя та діяльність достойника представлені також розділи: «В. О. Сухомлинський у літературі та мистецтві» та «Діяльність музеїв, установ, закладів, які носять ім'я В. О. Сухомлинського».

Увесь архів В. О. Сухомлинського, який налічує близько 3 тис. документів був переданий у 2003 р. його родиною до фонду ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

Другий випуск серії «Видатні педагогісвіту» – «*Польський педагог-гуманіст Януш Корчак (1878–1942): до 125-річчя з дня народження*» присвячений одній із найвідоміших і найбільш вражаючих постатей сучасної педагогіки, яскравій та різнобічній особистості із широкими інтересами, високим почуттям громадянськості та безмежною любов'ю до дітей – Янушеві Корчаку (справжнє ім'я – Генріх Гольдшміт). Слід зазначити, що його унікальна педагогічна система не знайшла повного та об'єктивного висвітлення й оцінки в Україні, а педагогічна та літературна спадщина були недостатньо представлені громадськості. Тому, вперше в Україні підготовлений і виданий ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського за сприяння посольства Польщі в Україні біобібліографічний покажчик про Я. Корчака (упорядники: наукові співробітники ДНПБ України В. В. Вербова і Н. А. Горбенко та викладач Тернопільського державного педагогічного університету імені В. Гнатюка С. В. Ішук і голова Українського товариства Я. Корчака С. В. Петровська) дає змогу освітянам ознайомитись із педагогічною та літературною спадщиною видатного педагога-гуманіста і сприяє творчому втіленню його педагогічних ідей у систему виховання молодого покоління нашої держави. Покажчик налічує **674 позицій** бібліографічних записів і складається з 5-ти розділів, де подано бібліографію творів (131 позиція бібліографічних записів) визначного педагога, публікації про його життя та діяльність і матеріали про увічнення його пам'яті. Окремо, в останньому 5-му розділі покажчика містяться цитати з педагогічних творів Я. Корчака та висловлювання відомих педагогів про нього. Також посібник містить додатки з переліком літературних творів, виданих у Польщі за життя педагога, та електронних

ресурсів, що містять інформацію про нього. Останнє було вперше започатковано в практиці підготовки бібліографічних покажчиків ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

Включивши до покажчика друковані твори, рукописи, кінофотоізодокументи як мовою оригіналу (польською), так і в перекладах українською, російською та ін. мовами, укладачі намагалися найбільш повно відобразити творчий доробок Януша Корчака та представити матеріали про його життя та діяльність, що зберігаються у фондах найбільших книгозбірень України та архівах Українського товариства Януша Корчака, власниками якого є Світлана Василівна та Мирон Семенович Петровські. Бібліотека висловила останнім подяку за передані в дарунок ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського твори Я. Корчака та за допомогу в підготовці даного покажчика.

Четвертим випуском серії «Видатні педагоги світу» став уперше виданий у незалежній Україні біобібліографічний покажчик – *«Спадщина А. С. Макаренка і педагогічні пріоритети сучасності: 1991–2008 рр.»*, присвячений 120-річчю від дня народження українського та російського педагога-новатора, класика світової педагогіки ХХ ст., письменника Антона Семеновича Макаренка (1888–1939) – творця нової методики виховної роботи з дитячим колективом, організатора та керівника колонії для неповнолітніх правопорушників і безпритульних під Полтавою та дитячої трудової комуні ім. Ф. Е. Дзержинського. Аналіз джерельної бази щодо діяльності А. С. Макаренка та бібліографії про нього показав, що виховний досвід і його літературно-педагогічна спадщина склали не лише яскраву сторінку вітчизняної історії педагогіки, а й стали феноменом світового освітньо-виховного процесу, що засвідчили матеріали п'яти бібліографічних покажчиків, виданих за часів Радянського Союзу: один – у Києві (1956 р.) і чотири – в Москві (1959 р., два – 1978 р., 1988 р.). Сьогодні, в умовах кризи існуючої системи суспільного виховання дітей, педагоги все активніше звертаються до унікального досвіду А. С. Макаренка, намагаючись знайти у ньому відповіді на питання організації життєдіяльності дітей. Тому, вивчення і розвиток педагогіки видатного новатора у суспільстві, спонукали науковців ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського (упорядники: завідувач філії А. М. Доркену

та старші наукові співробітники І. О. Іванова та Т. В. Лога; наукові редактори: кандидат історичних наук, директор П. І. Рогова та завідувач філії А. М. Доркену) підготувати даний біобібліографічний покажчик і тим засвідчити значний інтерес і глибоку шану до педагогічних ідей А. С. Макаренка як в Україні, так і за її межами. До покажчика включено бібліографічні описи 147 праць А. С. Макаренка, виданих із початку 80-х рр. ХХ ст. до 2008 р., і відомості про дослідження вчених, присвячені життю та діяльності А. С. Макаренка як педагога-практика, його виховним методам роботи з дитячим колективом, що виходили друком упродовж 1991–2008 рр. Загалом у виданні наведено **1000 бібліографічних описів** документів. Покажчик складається із 7-ми розділів: «Твори А. С. Макаренка», «Переклади праць А. С. Макаренка іноземними мовами за рубежем», «Література про життя та діяльність А. С. Макаренка», де вперше представлено «Наукову школу макаренкознавства» та «Автореферати дисертацій та дисертації на здобуття вченого ступеня кандидата наук і доктора наук». Наповненим і цікавим для сучасників є четвертий розділ – «Педагогічна система А. С. Макаренка і актуальні питання виховання молоді», що містить публікації дослідників про педагогічну систему А. С. Макаренка, його погляди на виховання дітей і молоді у навчально-виховному процесі, організацію та розвиток дитячого колективу, сімейне виховання та творче використання педагогічної спадщини А. С. Макаренка у навчальних закладах. Заслужують на увагу також розділи «Увічнення пам'яті А. С. Макаренка в Україні та світі» та «Творча спадщина А. С. Макаренка в електронних ресурсах», що є новими для бібліографії про А. С. Макаренка та висвітлюють повну цілісну картину досліджень творчої спадщини видатного педагога на традиційних і електронних носіях. Підготовлений фахівцями ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського посібник було надруковано у 2008 р. за сприяння Полтавського державного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка.

П'ятий випуск серії присвячений Костянтину Дмитровичу Ушинському (1823/1824–1870) – найавторитетнішому педагогові ХІХ ст., основоположнику наукової педагогіки та народної школи, авторові праць із теорії та історії педагогіки, який першим поставив виховання на наукове підґрунтя,

поєднавши педагогіку з психологією та іншими науками про людину, створивши підручники для початкового навчання «Рідне слово» та «Дитячий світ». Потреба донести до широких кіл освітян педагогічну спадщину видатного педагога, а також 185-річчя від дня народження педагога, яке у 2009 р. святкувала вся освітянська громадськість України та світу, спонукали науковців ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського (упорядники: завідувач філії А. М. Доркену, старші наукові співробітники І. О. Іванова та Т. В. Лога) підготувати перший в незалежній Україні біобібліографічний покажчик «*Ідеї К. Д. Ушинського в контексті сучасної педагогічної науки та освіти: 1991–2009 рр. (до 185-річчя від дня народження)*», що був надрукований у 2010 р. за сприяння Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського (м. Одеса).

Літературно-педагогічна спадщина К. Д. Ушинського протягом двох століть була об'єктом численних досліджень: ще за радянських часів у Москві вийшли друком три бібліографічні покажчики, присвячені його діяльності (1946 р.; 1952 р.; 1985 р., містив повний бібліографічний опис документів із 1848 до 1984 рр.). Водночас, сучасний рівень розвитку освіти в Україні, що засновується на гуманістичних засадах виховання та навчання, вимагає пильнішого, прискіпливішого розгляду та об'єктивної оцінки педагогічної спадщини великого педагога. Тому, підготовлений у 2009 р. новий вітчизняний біобібліографічний покажчик творів К. Д. Ушинського та досліджень про нього охопив видання, опубліковані в Україні та зарубіжних країнах упродовж 1991–2009 рр. на традиційних і електронних носіях. Загалом він містить **904 бібліографічні описи** документів і складається з 5-ти розділів. Привертає увагу новий для бібліографії про К. Д. Ушинського четвертий розділ – «Увічнення пам'яті К. Д. Ушинського в Україні та світі», де представлена діяльність і внесок установ і закладів освіти України та зарубіжжя у дослідження спадщини видатного педагога, а також тих, яким присвоєно ім'я К. Д. Ушинського. Викликає зацікавленість освітян також підрозділ, де окремо, за роками, представлені публікації та перелік наказів Академії педагогічних наук України (нині – Національна академія педагогічних наук України) про нагородження відомчою золотою медаллю АПН Украї-

ни «Ушинський К. Д.» відомих і заслужених діячів науки й освіти України та світу, прізвища яких подано за алфавітом. Додатком у кінці покажчика вміщено текст «Положення про медаль Академії педагогічних наук України «Ушинський К. Д.»». П'ятий розділ покажчика – «Творча спадщина К. Д. Ушинського в електронних ресурсах» вміщує найзмістовніші та безоплатні для користувачів інтернет-ресурси про життя та діяльність визначного педагога.

Шостий випуск серії – біобібліографічний посібник «*Софія Русова – педагог, державний діяч, просвітник*» присвячений 155-й річниці від дня народження Софії Федорівни Русової (1856–1940) – видатного українського вченого-педагога, історика, етнографа, мистецтвознавця, літературного критика, визначного представника української культури за рубежом, державного та громадського діяча, письменниці, одній із організаторів жіночого руху. Необхідно зазначити, що понад 70 років спадщина Софії Русової була прихована у спецховищах із клеймом «буржуазна націоналістка» і лише після проголошення суверенності України предметом наукового дослідження стала багатогранна педагогічно-просвітницька діяльність педагога європейського рівня, визначного громадського діяча, мемуариста, людини широкої ерудиції, але передусім – палкої патріотки України. Відтак, створений фахівцями ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського покажчик є першим бібліографічним виданням про Софію Русову в Україні та світі, який відтворює бібліографію творів і досліджень про життя та багатогранну діяльність видатного педагога з 80-х рр. кінця XIX ст. до 2010 р. Науковим консультантом даного посібника стала кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та педагогічної майстерності Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя Є. І. Коваленко, а рецензентами – кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу довідково-бібліографічного обслуговування НБУВ Т. В. Добко та кандидат педагогічних наук, доцент кафедри методики і технологій дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету ім. Б. Грінченка О. В. Коваленко (Пшеврацька). Видання налічує **1289 позицій** бібліографічних записів, що мають суцільну нумерацію, та складається з 5-ти розділів.

Покажчик надруковано 2011 р. за сприянням Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя.

Для гідного вшанування пам'яті Миколи Івановича Пирогова (1810–1881) як видатного педагога та з нагоди його 200-річного ювілею (2010 р.), а також зважаючи на потребу освітян у бібліографічному виданні, в якому було б комплексно та системно представлено бібліографію спадщини та внеску вченого у реформування та розвиток освіти, науковцями ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського було підготовлено сьомий випуск біобібліографічного покажчика *«Микола Іванович Пирогов – видатний хірург, педагог і громадський діяч»*. Цей посібник із серії «Видатні педагоги світу» висвітлює науково-педагогічну, адміністративну та громадську діяльність М. І. Пирогова – всесвітньо відомого хірурга, патологоанатома, педагога, діяча народної освіти в Російській імперії, професора, члена-кореспондента Російської АН, основоположника воєнно-польової хірургії та хірургічної анатомії, керівника Інституту практичної анатомії Петербурзької медико-хірургічної академії, учасника Севастопольської оборони 1854–1855 рр., просвітителя, одного з реформаторів системи освіти, засновника університету в Одесі, недільних шкіл, попечителя Одеського та Київського навчальних округів, автора проекту реформи школи, в який він заклав основи нової педагогічної системи.

У покажчику представлено бібліографію праць М. І. Пирогова, що були опубліковані впродовж 1856–2010 рр., а також дослідження, присвячені життю та діяльності вченого, що вийшли на традиційних і електронних носіях упродовж зазначеного періоду. Видання налічує *887 позицій* бібліографічних записів, що мають суцільну нумерацію, та складається з 7-ми розділів: «Твори М. І. Пирогова», «Література про життя і діяльність М. І. Пирогова», «Педагогічна спадщина М. І. Пирогова у дослідженнях вітчизняних учених», «Втілення педагогічних ідей М. І. Пирогова в діяльності освітніх закладів», «Увічнення пам'яті М. І. Пирогова», «Педагогічна спадщина М. І. Пирогова в електронних ресурсах» та «Бібліографічні посібники». Покажчик надруковано у 2011 р. видавництвом «Педагогічна думка».

Варто відзначити, що, хоча перші два випуски покажчиків серії надруковані у класичному стилі, вони мають скромні-

ший вигляд, ніж останні п'ять випусків, які знайшли нове обличчя і вдале художнє оформлення та виконувалися на високому поліграфічному рівні. Кожний бібліографічний посібник друкувався тиражем по 200–300 примірників. Оскільки всі посібники адресовані науково-педагогічним та педагогічним кадрам, аспірантам, студентам, бібліотечним працівникам, усім, кого цікавить життя та педагогічні погляди видатних педагогів України та світу, на сьогодні ними поповнені фонди національних і державних бібліотек України, педагогічних бібліотек України, книгозбірні НАПН України, ІППО та наукові бібліотеки ВНЗ України педагогічного профілю.

Сучасний стан інформаційного забезпечення фахових потреб науковців і практиків освітянської галузі України, зокрема як користувачів ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, так і віддалених користувачів, потребує повноцінного інформаційного галузевого ресурсу не лише в традиційній формі, а й у електронній, до якого можна дістатися завдяки новачкам і технологіям із будь-якого місця України та світу. Створені фахівцями бібліотеки електронні ресурси різних видів із актуальних питань педагогіки та психології на веб-порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського (<http://www.library.edu.ua-net>) доступні для всіх категорій користувачів. На ньому представлені:

- електронний каталог;
- галузева реферативна база даних;
- інформаційно-бібліографічні ресурси «Видатні педагоги України та світу» та «Видатні бібліотекознавці, бібліографознавці, книгознавці й документознавці України та світу»;
- бібліографічні посібники ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського з актуальних питань педагогіки і психології;
- бібліографічні ресурси, що готують освітянські бібліотеки МОН України та НАПН України;
- бібліографічні списки до книжкових виставок, присвячені ювілейним датам у галузі педагогічної науки і освіти;
- архів виконаних віртуальних бібліографічних довідок.

Завдяки цьому, з підготовленими і вже виданими біобібліографічними виданнями серії «Видатні педагоги

світу» (сім випусків), користувачі ознайомлюються як у традиційній формі у книгозбірнях, так і в електронній формі на web-порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського на сторінках електронного інформаційно-бібліографічного ресурсу «Видатні педагоги України та світу», де формуються комплексні відомості про визначних і незаслужено забутих або заборонених ще у радянський час вітчизняних і зарубіжних педагогів.

Даний електронний проект було розпочато у 2008 р. у межах теми НДР «Теоретичні засади формування всеукраїнського інформаційного ресурсу з питань психолого-педагогічної науки і освіти на базі Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського». З метою популяризації кращих здобутків вітчизняної та зарубіжної педагогічної та психологічної науки й освіти шляхом консолідації інформації про вітчизняних і зарубіжних визначних осіб, висвітлення їх життя, діяльності, творчої спадщини та втілення їхніх ідей у практику почав діяти віртуальний інформаційно-бібліографічний ресурс «Видатні педагоги України та світу», який одразу привернув увагу освітян. За чотири роки підготовлено та представлено на web-порталі нашої бібліотеки понад 25 сторінок персоналій, присвячених видатним педагогам України і світу: В. О. Сухомлинському, Х. Д. Алчевській, С. А. Ананьїну, О. М. Астрябу, Г. Г. Ващенко, Б. Д. Грінченку, В. Ф. Дурдуківському, О. А. Захаренку, В. Н. Каразіну, М. О. Корфу, Я. Корчаку, Г. С. Костюку, Т. Г. Лубенцю, А. С. Макаренку, М. Монтессорі, В. О. Онищуку, М. І. Пирогову, Олені Пчілці, С. Ф. Русовій, Я. П. Ряпшо, І. П. Соколянському, К. Д. Ушинському, Я. Ф. Чепізі, П. Д. Юркевичу, М. Д. Ярмаченку.

Широке коло користувачів із віддалених куточків України та світу отримують інформацію про видатних педагогів, чим поглиблюють свої інформаційні запити, підвищують якість досліджень із питань історії педагогічної науки, освіти, бібліотекознавства та суміжних галузей знань. Про це свідчить статистика: за 2011 р. на сайт електронного ресурсу «Видатні педагоги України та світу» звернулося 18967 віртуальних користувачів. Найвідвідуваніші сторінки, присвячені: Х. Д. Алчевській, О. М. Астрябу, Б. Д. Грінченку, Г. С. Костюку, М. І. Пирогову, С. Ф. Русовій та В. О. Сухомлинському – на

кожну персоналію у 2011 р. доводиться в середньому понад 63 відвідувань у місяць.

У структурі кожної персоналії електронного інформаційно-бібліографічного ресурсу «Видатні педагоги України та світу» представлені: біографія діяча, бібліографія його праць і документів про нього, а також уже підготовлені біобібліографічні посібники й окремі повнотекстові твори та інші додаткові матеріали, зокрема присвячена педагогові фотогалерея та матеріали, що розкривають діяльність установ, яким присвоєно його ім'я. Обов'язково вміщена інформація про нагороди, премії, пам'ятники, наукові читання, пов'язані з ім'ям видатної особи тощо.

Формування вище названого ресурсу дає змогу в кінцевому результаті мати багатогранний інформаційно-бібліографічний ресурс у електронній формі, що складається з довідкових, біобібліографічних та інших документів, що сприяють глибокому розкриттю тієї чи іншої особистості, її внеску у розвиток педагогічної науки та практики.

До створення електронного інформаційно-бібліографічного ресурсу, присвяченого видатним педагогам, окрім науковців ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, можуть долучатися фахівці бібліотек освітянської мережі МОН України та НАПН України, регіональних, науково-педагогічних бібліотек, бібліотеки ВНЗ I-IV р. а. різних видів. Так, Волинська державна універсальна наукова бібліотека ім. Олени Пчілки підготувала віртуальний електронний ресурс, присвячений життю та просвітницькій діяльності Олени Пчілки. Науковою бібліотекою Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова до 170-річчю від дня народження готується сторінка, присвячена видатному вченому-історик, педагогу, літературознавцю Михайлові Петровичу Драгоманову. До формування ресурсу також запрошуються бібліотеки інших систем і відомств, що носять ім'я відомих педагогів і просвітників, але досі більшість сторінок електронного ресурсу створюються фахівцями ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

Підсумовуючи, маємо визнати, що на базі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського конкретизовано форми та методи найефективнішого задоволення інформаційних потреб науковців і практиків, розроблено модель системи науково-

інформаційного забезпечення фахових потреб освітян вторинною продукцією, сформовано та розпочато підготовку бібліографічних видань у традиційній та електронній формах, спрямованих на відображення широкого спектру актуальних питань психолого-педагогічної науки, освіти та практики. Водночас, активне впровадження інформаційних технологій у практику роботи бібліотек освітянської мережі створило унікальні можливості для ефективного розвитку педагогічної науки, освіти, а, отже, сприяє підвищенню статусу друкованого продукту, який є частиною наукового, культурного й освітнього надбання та спадку. А впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), що є невід'ємним атрибутом суспільства знань, відкриває для користувачів якісно новий доступ до інформації. Відтак, створення електронного інформаційно-бібліографічного ресурсу «Видатні педагоги України та світу», що постійно поповнюється та оновлюється, сприятиме узагальненню педагогічного досвіду та популяризації творчого використання ідей видатних педагогів у сучасних умовах, відіграватиме важливу роль у забезпеченні розвитку наукових досліджень сучасної педагогічної науки, освіти і практики, підвищенні кваліфікації, безперервної самоосвіти.

1. *Кремень, В. Г.* Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати [Текст] / В. Г. Кремень. – К.: Грамота, 2005. – 448 с.
2. *Лутовина, В. І.* Новий рівень інформаційного забезпечення освітян України [Текст] / В. І. Лутовина // Педагогіка і психологія. – 2007. – № 4. – С. 133–140. – Бібліогр.: 6 назв.
3. *Рогова, П. І.* Роль Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського у формуванні та розвитку системи інформаційних ресурсів для забезпечення вітчизняної педагогічної науки, освіти і практики [Текст] / П. І. Рогова, В. І. Лутовина, Т. В. Добко // Наук. праці ДНІПБ України імені В. О. Сухомлинського.– К. : Четверта хвиля, 2008. – Вип. 1. – С. 16–36.

А. М. Доркенту